

BAITURSYNULY
UNIVERSITY

«АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ
АТЫНДАҒЫ ҚОСТАНАЙ Өңірлік
УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

ҚМПИ ЖАРШЫСЫ

КӨПСАЛАЛЫ
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ
МНОГОПРОФИЛЬНЫЙ
НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

№ 3
2025

ISSN 2310-3353

2025 ж., шілде, №3 (79)
Журнал 2005 ж. қаңтардан бастап шығады
Жылына төрт рет шығады

Құрылтайшы: *Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті*

Бас редактор: *Куанышбаев С.Б.*, география ғылымдарының докторы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ, Қазақстан.

Бас редактордың орынбасары: *Жарлыгасов Ж.Б.*, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ, Қазақстан.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ

Әлімбаев А.Е., философия докторы (PhD), А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты, Қазақстан.

Балтабаева А.С., Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Әдістемелік орталығы» КММ, Қостанай қ., Қазақстан.

Бережнова Е.В., педагогика ғылымдарының докторы, профессор Ресей Федерациясы Сыртқы істер министрлігінің Мәскеу мемлекеттік Халықаралық қатынастар институты (университеті), Ресей.

Емин Атасой, PhD докторы, Улудаг университеті, Бурса қ., Түркия.

Зоя Микниене, докторы, (PhD) Литва денсаулық туралы ғылым университеті, Каунас қ., Литва Республикасы.

Качеев Д.А., философия ғылымдарының кандидаты, тарих магистрі, «Челябі мемлекеттік университеті» ЖББ ФМББМ Қостанай филиалы, Қазақстан.

Ксембаева С.К., педагогика ғылымдарының кандидаты, «Торайғыров университеті» КЕАҚ, Қазақстан.

Лина Анастасова, әлеуметтану ғылымдарының докторы, Бургас еркін университеті, Бургас қ., Болгария.

Медетов Н.А., физика-математика ғылымдарының докторы, «Ш. Уалиханов атындағы Көкшетау университеті» КЕАҚ, Қазақстан.

Мишулина О.В., экономика ғылымдарының докторы, «Челябі мемлекеттік университеті» ЖББ ФМББМ Қостанай филиалы, Қазақстан.

Рахимова Э.Е., «№ 1 мектеп-лицей» КММ мұғалімі, «Үздік педагог-2023 жыл», Қостанай қ., Қазақстан.

Соловьев С.А., биология ғылымдарының докторы, Новосібір мемлекеттік экономика және басқару университеті, Ресей.

Скоруходов Д.М., техника ғылымдарының кандидаты, «Ресей мемлекеттік аграрлық университеті – К.А. Тимирязев атындағы Мәскеу ауыл шаруашылық академиясы» ЖББ ФМББМ, Ресей.

Скударева Г.Н., педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Мемлекеттік гуманитарлық-технологиялық университетінің ректоры, Орехово-Зуево қ., Ресей

Сычева И.Н., ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, «Ресей мемлекеттік аграрлық университеті – К.А. Тимирязев атындағы Мәскеу ауыл шаруашылық академиясы» ЖББ ФМББМ, Ресей.

Ташев А.Н., экология бойынша биология ғылымдарының кандидаты, орман шаруашылығы университеті, София қ., Болгария.

Уразбоев Г.У., физика-математика ғылымдарының докторы, Ургенч мемлекеттік университеті, Өзбекстан.

Тіркеу туралы куәлік №5452-Ж
Қазақстан Республикасының ақпарат министрлігімен 17.09.2004 берілген.
Мерзімді баспа басылымын қайта есепке алу 07.11.2023 ж.
Жазылу бойынша индексі 74081

Редакцияның мекен-жайы:
110000, Қостанай қ., Байтұрсынов к., 47
(Редакциялық-баспа бөлімі)
Тел.: 8(7142) 51-11-76

© Ахмет Байтұрсынұлы атындағы
Қостанай өңірлік университеті

№3 (79), июль 2025 г.
Издается с января 2005 года
Выходит 4 раза в год

Учредитель: *Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы*

Главный редактор: *Куанышбаев С.Б.*, доктор географических наук, КРУ имени Ахмет Байтұрсынұлы, Казахстан.

Заместитель главного редактора: *Жарлыгасов Ж.Б.*, кандидат сельскохозяйственных наук, КРУ имени Ахмет Байтұрсынұлы, Казахстан.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Алимбаев А.Е., доктор философии (PhD), Евразийский гуманитарный институт имени А.К.Кусаинова, Казахстан.

Балтабаева А.С., директор КГУ «Методический центр» Управления образования Костанайской области, г. Костанай, Казахстан.

Бережнова Е.В., доктор педагогических наук, профессор, Московский государственный институт международных отношений (университет) Министерства иностранных дел Российской Федерации, Россия.

Емин Атасой, доктор PhD, Университет Улудаг, г. Бурса, Турция.

Зоя Микниене, доктор (PhD), Литовский университет наук здоровья, г. Каунас, Республика Литва.

Качеев Д.А., кандидат философских наук, магистр истории, Костанайский филиал ФГБОУ ВО «ЧелГУ», Казахстан.

Ксембаева С.К., кандидат педагогических наук, НАО «Торайгыров университет», Казахстан.

Лина Анастасова, доктор социологии, Бургасский свободный университет, г. Бургас, Болгария.

Медетов Н.А., доктор физико-математических наук, НАО «Кокшетауский университет им. Ш.Уалиханова», Казахстан.

Мишулина О.В., доктор экономических наук, Костанайский филиал ФГБОУ ВО «ЧелГУ», Казахстан.

Рахимова Э.Е., учитель, КГУ «Школа-лицей № 1», «Лучший педагог-2023 года», г. Костанай, Казахстан.

Соловьев С.А., доктор биологических наук, Новосибирский государственный университет экономики и управления, Россия.

Скороходов Д.М., кандидат технических наук, ФГБОУ ВО РГАУ-МСХА имени К.А. Тимирязева, Россия.

Скударева Г.Н., доктор педагогических наук, профессор, ректор Государственного гуманитарно-технологического университета, г. Орехово-Зуево, Россия.

Сычева И.Н., кандидат сельскохозяйственных наук, ФГБОУ ВО РГАУ-МСХА имени К.А. Тимирязева, Россия.

Ташев А.Н., кандидат биологических наук по экологии, Лесотехнический университет, г. София, Болгария.

Уразбоев Г.У., доктор физико-математических наук, Ургенчский государственный университет, Узбекистан.

Свидетельство о регистрации № 5452-Ж
выдано Министерством информации Республики Казахстан 17.09.2004 г.
Переучёт периодического печатного издания 07.11.2023 г.
Подписной индекс 74081

Адрес редакции:

110000, г. Костанай, ул. Байтұрсынұлы, 47
(Редакционно-издательский отдел)
Тел.: 8(7142) 51-11-76

© Костанайский региональный университет
имени Ахмет Байтұрсынұлы

ГУМАНИТАРЛЫҚ ЖӘНЕ ӨНЕР ҒЫЛЫМДАРЫ ГУМАНИТАРНЫЕ НАУКИ И ИСКУССТВО

ӘОЖ 94

Исова, Э.А.,
филология ғылымдарының кандидаты,
тіл және әдебиет теория кафедрасы,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы
Қайырғали, Д.А.,
«6B01701 – Қазақ тілі мен әдебиеті»
оқу бағдарламасының 2 курс студенті,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы

АЛАШ ҚОЗҒАЛЫСЫНЫҢ ҚАЙРАТКЕРЛЕРІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ОЙЛАРЫ

Аннотация

Бұл мақалада Алаш қайраткерлерінің педагогикалық және білім-ғылымға қатысты ойлары талданады. Алаш қайраткерлері ХХ ғасырдың басында қазақ халқының рухани жаңғыруына, білім мен ғылымды дамытуға ерекше назар аударды. Олардың педагогикалық ойлары қазақ қоғамын сауаттандыруға, ұлттық бірегейлікті сақтауға, заманауи білім беру жүйесін қалыптастыруға бағытталды. Бұл ойлар Қазақстанның қазіргі білім беру жүйесінің негізін қалады. Зерттеу барысында тұлғалардың ойлары бүгінгі күнге дейін маңызын жоймағаны екені анықталды.

***Түйінді сөздер:** Алаш партиясы, Алаш қайраткерлері, педагогика, білім, ұстаз, мектеп.*

1 Кіріспе

Алаш қозғалысы – ХХ ғасырдың басында қазақ халқының тәуелсіздігі мен ұлттық мүддесін қорғауға бағытталған саяси, мәдени және рухани жаңғыру қозғалысы. Бұл қозғалыс Ресей империясының отаршыл саясатына қарсы шығып, қазақ халқының өзін-өзі басқару құқығын, ұлттық бірлігін және әлеуметтік прогресін қамтамасыз етуге тырысты. Алаш қозғалысы 1917 жылы құрылған Алаш партиясы және оның саяси органы болған Алаш Орда үкіметімен тығыз байланысты.

Алаш қозғалысының басты мақсаты – қазақ халқының саяси, әлеуметтік және мәдени құқықтарын қорғау болды. Оның негізгі идеяларына: қазақ жерінің тұтастығы және оны отаршыл саясаттан қорғау; қазақ халқының өзін-өзі басқару құқығын қамтамасыз ету; ұлттық мәдениет пен тілді дамыту және білім беру жүйесін жетілдіру, зайырлы оқу орындарын ашу жатады.

Алаш қозғалысы қазақ зиялыларының жетекшілігімен ұйымдасты. Олардың қатарында:

- Әлихан Бөкейханов – қозғалыстың жетекшісі, Алаш Орда үкіметінің төрағасы.
- Ахмет Байтұрсынұлы – қазақ тілінің реформаторы, ұлттық ағарту ісінің негізін қалаушы.
- Міржақып Дулатов – публицист, жазушы, “Оян, қазақ!” өлеңінің авторы.
- Халел және Жаһанша Досмұхамедовтер – заңгерлер және қозғалыстың құқықтық негізін қалыптастырушылар.

• Мағжан Жұмабаев, Мұстафа Шоқай – ұлттық бірлікті насихаттаған қайраткерлер. Бұл қайраткерлер қазақ халқының саяси санасын оятып, тәуелсіздік жолында күресті. Алаш қайраткерлері қазақ халқының білім мен ғылымды меңгеруіне, ұлттық бірегейлікті сақтауға және саяси сананың қалыптасуына өлшеусіз үлес қосты. Олар өз заманында халықтың болашағы үшін күрескен нағыз көшбасшылар еді. Олардың еңбегі бүгінгі Қазақстанның қалыптасуы мен дамуына негіз болды.

2 Материалдар мен әдістер

Алаш қайраткерлерінің бірқатары өздерінің жарты өмірін ұстаздық жолға арнаған тұлғалар болды. Мәселен: Мағжан Жұмабайұлы 1927 – 1929 жылы Бурабайда, одан соң Қызылжарда оқытушылық қызметтер атқарды. Оның «Педагогика» еңбегін қарайтын болсақ, Мағжанның жас буынның тәрбиесінен, білім алу мәселесінен тыс қалмағанын байқауға болады. Мағжанның «Педагогика» оқулығы 15 бөлімнен тұрады. Автор әр бөлімінде педагогика ғылымын жан-жақты саралап, дене тәрбиесін, жан тәрбиесін салыстыра талдаған. Осы орайда Мағжан атамyzдың «Алты Алаштың баласы бас қосса, төр – мұғалімдікі» деген нақыл сөзі еске түседі. Сол заманда ақ ұстаздың мәртебесін жоғары көтерген. Себебі: ұстаз болашақ жастарды, яғни ұлтты тәрбиелейтін адам болған. Ұстаздар жайында халқымыздың ұлы батыры Бауыржан Момышұлы: «Ұстаздық – ұлы құрмет. Себебі, ұрпақты ұстаз тәрбиелейді. Болашағымыздың басшысын да, данасын да, ғалымын да, еңбекқор егіншісін де, кеншісін де ұстаз өсіреді емес пе. Өмірге ұрпақ берген аналарды қалай ардақтасақ, сол ұрпақты тәрбиелейтін ұстаздарды да солдай ардақтауға міндеттіміз» деген [1].

3-4 Нәтижелер мен талқылаулар

Әлихан Бөкейханов – Алаш қозғалысының жетекшісі, ғалым, қоғам және мемлекет қайраткері. Бұрынғы Семей облысы, Қарқаралы уезі Тоқырауын болысының 7-ауылында туған. Орта жүз ханы Бөкейдің ұрпағы [2, 4].

...Осы күнде біздің қазақта бала оқыту рәсім бе? Үйінде тамағы бар бала ер жетсе, қатын алмай ма, мұнан асатын мал болса, сайлау деп арам терге кірмей ме? Мұсылманша оқу іздеп, жанын жалдап, талап қылып жүрген қазақ балалары сыпыра кедей балалары емес пе? Мұның ішінде ілуде біреуі болмаса бай баласы... [5,173]

Әлихан Бөкейхановтың айтуы бойынша оқуға ұмтылатын балалардың көбі кедей отбасының балалары. Сол кездегі бай балаларының білім алуға қызығушылығының төмен екендігін анық айтып отыр. Қазақ қоғамында сол заманда білімге, әсіресе мұсылманша оқуға, ерекше мән берілмей, одан гөрі материалдық дүниеге көбірек көңіл бөлінетіні сыналады. Ауқатты адамдардың балалары білім алуға емес, тұрмыс құру, мал жинау немесе сайлау секілді саяси істерге көбірек көңіл бөледі. Бұл жағдай қоғамның дамуын тежеп, рухани және мәдени артта қалуына себеп болғаны айтылады. Үзіндінің негізгі ойы – білімді тек кедейлердің қажеттілігі деп қарамай, әрбір отбасының, әсіресе байлардың да басты міндетіне айналдыру. Білімді ұрпақ қана елдің болашағын жарқын ете алады. Сондықтан қоғамда білімге тең қолжетімділікті қамтамасыз ету маңызды.

Ахмет Байтұрсынұлы – 1872 жылы 5 қыркүйекте қазіргі Қостанай облысы, Жангелді ауданы Сарытүбек ауылында қарапайым отбасында дүниеге келген. Ұлттық жазудың реформаторы, ұлы ағартушы педагог, Алаш-Орда өкіметінің мүшесі қазақ халқының 20 ғасырдың басындағы ұлт-азаттық қозғалысы жетекшілерінің бірі, мемлекет қайраткері, көрнекті лингвист, түркітанушы, ақын, аудармашы, әдебиеттанушы, бірқатар оқулықтар мен оқу құралдарының авторы.

Осы замандағы жан таңқаларлық нәрсенің бәрі ғылыммен табылған. Адам баласын көкте құстай ұшқызыған, суда балықтай жүздірген ғылым. Дүниенің бір шеті мен бір шетінен шапшаң хабар алғызып тұрған ғылым, отарба, от кемелерді жүргізген – ғылым. Осыларды істеп отырған жұрттың бәрі де сондай болмаған. Бұлар да басында біздей, бізден де өнерсіз болған. Халық жүре, оқи, талаптана келе осыншаға жеткен [5, 179].

Ахмет Байтұрсынұлының айтылған осы пікірін оқи отырып, бірден ойыңа Ыбырай Алтынсаринның «Өнер білім бар жұрттар» өлеңі еске түседі. Себебі, өлеңнің идеясы мен Ахмет атаның сөзі бір бірімен үндес келген.

Аты жоқ құр арбаны
 Мың шақырым жерлерге,
 Күн жарымда барғызды.
 Адамды құстай ұшырды;
 Мал істейтін жұмысты
 От пен суға түсірді;
 Отынсыз тамақ пісірді,
 Сусыздан сусын ішірді [3,14].

Ахмет атаның айтайын деп отырған идеясы – ғылымның адамзат өркениетін дамытудағы шешуші рөлін түсіндіру және қазақ халқын ғылым-білімге ұмтылуға шақыру екендігін көре аламыз. Халқымыз ғылым арқылы біршама жетістіктерге жеткен. Мысалы: мәтінде айтылған адамның табиғаттағы мүмкіндіктерін арттырған жаңалықтар – ұшу, жүзу, жылдам байланыс орнату, көлік құралдары сияқты ірі жетістіктердің барлығы ғылым арқылы іске асқаны атап өтіледі. Ахмет Байтұрсынұлы қазіргі дамыған халықтардың да басында біздей білімсіз, өнерсіз болғанын, бірақ оқу мен талаптанудың арқасында үлкен жетістіктерге жеткенін айтады. Бұл идея қазақ халқын ғылым мен білімге талпынуға ынталандыруды көздейді.

Ғұмар (Омар) Қарашев – 1876-1921 ақын, публицист, ұстаз, діни қайраткер, алаш қозғалысының имамы болған адам. Ол бұрынғы Бөкей ордасы, Қырыққұдық деген жерде туған. Ол оқытушылық қызметімен қатар жас мұғалімдерді тәрбие, оқыту әдістеріне үйретіп, тәлімгерлік қабілеттерін шыңдап отырған. Өзінің «Педагогика» оқулығында бала тәрбие және мектеп оқытушылары қандай болу керектігін айтып кеткен. Сол бір оқулықтан үзінді:

Балаға тәрбие берушілер, мүмкін болғанша, жастардан болуы керек, хатте' қолдарынан келсе. Мен бала тәрбиешісінің бала болуын артық көрер едім. Осылай болғанда тәрбие беруші өзінің шәкірттеріне ең жақын жолдас, ең сенімді сырлас болып, оның түрлі халдарымен ортақтасар, бөлісер еді [5,184].

Ғұмар ақынның айтуы бойынша, балаға тәрбие беруші мен тәрбиеленуші арасында сенім мен өзара түсіністік орнауы үшін тәрбиеші баланың жас ерекшелігін, қызығушылықтарын терең түсінетін тұлға болуы керек. Жас оқытушы балаға жақын дос әрі сырлас ретінде оның жан дүниесіне оңай жол тауып, тәрбиенің тиімділігін арттыра алады. Тәрбие процесі тек білім беру ғана емес, баланың ішкі сезімдері мен күйзелістерін бөлісу, оны тұлға ретінде қалыптастыру екенін ескеретін болсақ, оқытушы мен бала арасындағы осындай қарым-қатынас аса маңызды. Әрине бұл пікір өте орынды, бірақ қазіргі заманда жас мұғалімдерден гөрі тәжірибесі мол мұғалімдер өте көп. Ол кісілер де оқушымен қалай жұмыс жасау керектігін білетін, үнемі ізденіс үстінде жүретін, қалай оқушыға жақын болсам екен деп ойланатын ұстаздар. Сондықтан да бұл пікірге екі жақты көзқараста қараған дұрыс деп санаймын.

2) *Шәкірттерге ауызша үгіт бермеңіз, пайдалы нәрсені өздері тәжірибе арқылы тапсын. Оларды еш те жазаламаңыз. Олар епті болудың не екенін білмейді. Оларды ешуақытта кешірім сұрарлық халге түсірмеңіз. Олар сізді жәбірлей алмайды. Істейтін ісі еш бір ахлақи негізге салынуы міндет болмаған жандардың әсері жаза саларлық, жаманшылық қыларлық лайықсыз болуы мүмкін емес [5,186].*

Шәкірттерді қатаң жазалаудың немесе моральдық қысым көрсетудің орнына, оларға өз қателіктерінен сабақ алып, тәжірибемен үйренуге жағдай жасау қажет. Жазадан қорқып емес, ішкі ынтамен әрекет ету балалардың табиғи дамуын қамтамасыз етеді. Мұғалім балаларды түсініп, оларды жазғырудың орнына, олардың бойында жауапкершілік пен ізгілік сезімін еркін қалыптастыруға ұмтылуы тиіс. Шәкірттің жеке еркіндігін сыйлау – тәрбиенің маңызды бөлігі. Балаларға білім мен тәртіпті мәжбүрлеу арқылы емес, өз тәжірибелері

арқылы түсінуге мүмкіндік беру – ең тиімді тәрбиелік әдіс. Жазалау немесе мәжбүрлеу баланың еркін ойлау қабілетін шектеп, оның өзіндік даму жолына кедергі келтіруі мүмкін. Шәкіртке сенім артып, оның қателіктерін түсінуге уақыт беру – шынайы тәрбиенің негізі. Мұндай көзқарас баланың өзіндік жауапкершілігін арттырып, оның табиғи қасиеттерін сақтауға мүмкіндік береді.

Әбікей Зейінұлы Сәтбаев – есімі қазаққа танымал ағартушы-педагог, Алашорда ұлт-азаттық қозғалысына қатысушы қайраткер, Семей қаласында ашылған қазақ педагогикалық техникумының алғашқы директоры [4]. Ол қазақ балаларының сауатын ашу, ұлттық білім беру жүйесін қалыптастыру, қазақ мәдениеті мен тілін дамыту жолында қызмет еткен қайраткерлердің бірі.

Тереңірек ойлап қарасақ жалпы білім иелерінің кімі құрметті, қадірлі болуға жөні бар? Әрине, оқытушылар. Себебі барлық жаратылысқа ие болып жүрген, келешекте жүретіндердің бәрі солардың қолынан өткен. Сондықтан адам өз басын қадірлесе, оқытушыны қадірлеуге міндетті екендігі осыдан шығады [5,195].

Оқытушы – барлық білімнің, тәрбиенің және рухани дамудың негізін қалаушы тұлға. Адамның жеке қасиеттері мен кәсіби қабілеттері оқытушылардың берген білімі мен тәрбиесіне тікелей байланысты. Ұстаздар келешек ұрпақты біліммен қаруландырып қана қоймай, олардың қоғамдағы орнын табуына, адамгершілік құндылықтарды бойына сіңіруіне көмектеседі. Сондықтан оқытушыны қадірлеу – адамның өзін, өз болашағын құрметтеумен тең. Қоғамның дамуы, мәдениеті мен өркениеті ұстаз еңбегінің нәтижесіне тәуелді. Ұстаздың еңбегі – елеулі әрі ұлы, өйткені ол адамзаттың болашағын қалыптастырады. Осы себепті ұстазға деген құрмет әрқашан биік болуы тиіс.

Жүсіпбек Аймауытов (1889–1931) – қазақтың көрнекті жазушысы, ақыны, драматургі, педагогы және қоғам қайраткері. XX ғасырдың басында қазақ әдебиетінің дамуына зор үлес қосқан Жүсіпбек Аймауытов өз шығармаларында ұлттық мәдениеттің, білімнің, адамгершіліктің маңыздылығын терең ашып көрсеткен. Аймауытов өз өмірін, шығармашылығын тек әдебиетпен шектемей, сонымен қатар ұлттық білім беру жүйесін қалыптастыруға арнады. Оның ойынша, қазақ балаларының дұрыс білім алуы үшін тек қана оқу бағдарламалары мен кітаптар емес, сонымен қатар олардың жан дүниесіне, ұлттық рухына, ұлттық тәрбие мен мәдениетіне сәйкес әдістемелер қажет болды. «Педагогика» және «Психология» атты еңбектерінде балалардың психологиясын, олардың қабылдау мен ойлау процесін, ұстаз бен шәкірт арасындағы қарым-қатынасты терең талдайды. Бұл еңбектер қазақ оқытушылары үшін әдістемелік нұсқаулық болып саналады.

Сабақ беру – үйреншікті жай шеберлік емес, ол үнемі жаңадан жаңаны табатын өнер... дидактика мұғалімге жалпы жол-жоба көрсетіп, жетекшілік етеді, әйтпесе осы жолдан тайма деп оқытушыға міндет есебінде еш нәрсе ұсынбайды. Ол тек сыннан өткен ұтымды жолдарды ғана нұсқайды.

Айтылған ойдан түсінетініміз сабақ беру – бұл тек үйреншікті жұмыс емес, шығармашылық пен ізденісті талап ететін өнер. Мұғалім тек білім беруші ғана емес, оқушының ой-өрісін дамытуда жетекші рөл атқарады. Дидактика – мұғалімге білім берудің әдіс-тәсілдерін үйретіп, оқытудың тиімді жолдарын көрсетуге көмектеседі. Алайда, ол мұғалімге дайын шешімдер ұсынбайды, тек тексерілген және тиімді әдістерді ұсынумен шектеледі. Сабақ барысында мұғалім үнемі жаңалыққа ұмтылып, оқушылардың қызығушылығын оятып, білімге деген ынтасын арттыруы қажет. Бұл үнемі тәжірибе жасап, өз әдістемесін жетілдіруді қажет етеді. Мұғалім әрдайым жаңа тәсілдер мен әдістерді іздеп, оқытудың сапасын арттыруға күш салуы тиіс. Дидактика мұғалімнің шығармашылық қабілетін дамытуға бағытталған маңызды құрал болса да, ол тек жол көрсетуші ретінде қызмет атқарады.

5 Қорытынды

Алаш қайраткерлерінің педагогикалық ойлары қазақ халқының рухани, мәдени және ғылыми дамуында ерекше орын алады. Олар білім мен тәрбиенің тек қана ағартушылық

емес, ұлтты сақтау мен дамытудағы негізгі құрал екенін түсінді. Қазіргі таңда бұл ойлар Қазақстанның ұлттық білім беру жүйесінің негізіне айналып, ұрпақ тәрбиесінде басты бағдар болып отыр. Алаш қайраткерлерінің педагогикалық ойлары бүгінгі күнде де өзекті. Олардың білім мен ғылымды ұлттық рухани жаңғырудың негізгі құралы ретінде қарастыруы қазіргі Қазақстанның білім беру жүйесі үшін маңызды бағыт болып қала береді. Бұл идеялар заманауи білім беру бағдарламаларында, тұлға тәрбиелеу мен азаматтық сананы қалыптастыру ісінде өз көрінісін табады. Ұлттық тәрбие, сапалы білім, ғылымға негізделген қоғам құру туралы олардың көзқарастары уақыт талабы мен мемлекеттің стратегиялық даму жоспарларына сәйкес келеді. Алаш қайраткерлерінің педагогикалық мұрасы – мәңгілік құндылықтардың үлгісі және болашаққа бағыт беретін бағдар.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Ұстаз-ұлағатты есім. – URL: <https://alashaqparat.kz/7-138>.
- 2 Қазақ халқының тарихи тұлғалары [Мәтін]: қысқаша анықтамалық. – Алматы: Өнер, 2016. – 368 б.
- 3 Өнер-білім бар жұрттар [Мәтін]: өлеңдер, әңгімелер, очерктер, хаттар және естеліктер / Ы. Алтынсарин; [құраст. С. Макпыров, ред. С. Мәметов]. – Алматы : Жалын, 1991. – 238 б.
- 4 Данагүл Махат – URL: <https://egemen.kz/article/365992-semeydegi-satbaevshyldyq>.
- 5 Әлемдік педагогикалық ой-сана. 10 томдық. – Алматы: «Таймас» баспа үйі, 2010. 10-том: XV-XX ғғ. қазақ ойшыл оқымыстыларының тәлім-тәрбие туралы ой-пікірлері / Жетекшісі С. Қалиев. 400 бет.

ИСОВА, Э.А., КАЙЫРГАЛИ, Д.А.

ДЕЯТЕЛИ АЛАШСКОГО ДВИЖЕНИЯ И ИХ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ИДЕИ

В данной статье рассматриваются педагогические и научные идеи деятелей Алашского движения. В начале XX века алашские деятели уделяли особое внимание духовному возрождению казахского народа, развитию науки и образования. Их педагогические мысли были направлены на повышение грамотности населения, сохранение национальной идентичности и формирование современной системы образования. Эти идеи стали основой современной образовательной системы Казахстана. В ходе исследования было установлено, что их идеи до сих пор сохраняют свою актуальность.

Ключевые слова: Алашская партия, деятели Алашского движения, педагогика, образование, учитель, школа.

ISSOVA, E.A., KAIYRGALI, D.A.

THE FIGURES OF THE ALASH MOVEMENT AND THEIR PEDAGOGICAL IDEAS

This article examines the pedagogical and scientific ideas of the figures of the Alash Movement. At the beginning of the 20th century, Alash leaders paid particular attention to the spiritual revival of the Kazakh people, the development of science, and education. Their pedagogical ideas were aimed at increasing the literacy of the population, preserving national identity, and forming a modern educational system. These ideas became the foundation of Kazakhstan's contemporary education system. The study revealed that their ideas remain relevant to this day.

Key words: Alash party, figures of the Alash Movement, pedagogy, education, teacher, school.

Авторлар туралы мәліметтер:

Исова Эльмира Әділханқызы – филология ғылымдарының кандидаты, тіл және әдебиет теория кафедрасы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Қайырғали Диана Айдарқызы – «БВ01701 – Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу бағдарламасының 2 курс студенті, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Исова Эльмира Адильхановна – кандидат филологических наук, Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан.

Кайыргали Диана Айдаркызы – студентка 2 курса ОП «6B01701 – Казахский язык и литература», Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан.

Issova Elmira Adilkhanovna – Candidate of Philological Sciences, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

Kaiyrgali Diana Aidarkyzy – 2-year student, “6B01701 – Kazakh language and literature” educational program, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

ӘОЖ 94

Мырзагалиева, К.М.,
филология ғылымдарының кандидаты,
тіл және әдебиет теориясы кафедрасының
ассистент профессоры,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы
Артықбай, И.Б.,
«6B01701 – Қазақ тілі мен әдебиеті»
білім беру бағдарламасы 3-курс студенті,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы

АЛАШ ЗИЯЛЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ-АҒАРТУ САЛСЫНДАҒЫ ИДЕЯЛАРЫ МЕН ҰСТАНЫМДАРЫ

Аннотация

Мақалада Алаш зиялыларының оқу-ағарту саласындағы идеялары мен ұстанымдары жан-жақты қарастырылады. ХХ ғасырдың басында қазақ халқының білім деңгейін көтеру, ұлттық мектеп жүйесін қалыптастыру, ана тілінде оқыту мәселесі Алаш қайраткерлерінің басты мақсаты болды. Ахмет Байтұрсынұлы, Жүсіпбек Аймауытов, Міржақып Дулатов сынды тұлғалар ұлттық оқулықтар әзірлеу, оқу бағдарламаларын жүйелеу, мұғалім даярлау ісіне ерекше назар аударды. Олар білім мен тәрбиенің өзара байланысын негізге ала отырып, жаңашыл оқыту әдістерін ұсынды. Мақалада сол кезеңдегі оқу-ағарту жүйесінің кемшіліктері мен оларды жетілдіру жолдары қарастырылып, қазіргі білім беру саласына тигізген ықпалы талданады. Алаш зиялыларының идеялары бүгінгі білім беру үдерісімен сабақтасып, ұлттық құндылықтарды сақтай отырып, заман талабына сай дамудың маңыздылығын көрсетеді. Бұл еңбекте олардың оқыту әдістері мен педагогикалық тұжырымдарының өзектілігі мен маңыздылығы сараланады.

Түйінді сөздер: Алаш зиялылары, тәлім-тәрбие, педагогика, әдістеме, ұлттық дүниетаным, тарих, оқу-ағарту жүйесі, ғылым.

1 Кіріспе

Ұлттың бойындағы сан ғасырлар жинақталған рух пен мұраттың ұлы бұлқынысы болған, тіршілікті қайта оятқан, ел болашағы жастардың сүйенер тірегі болған Алаш қозғалысы ел тағдырына қатысты идеяны өзіне өзек еткені бүгінде көбімізге белгілі. Ел арасынан суырлып шыққан алаш азаматтары ұлт болашағы үшін жан-жақты аянбай тер төгіп,

МАЗМҰНЫ

БІЛІМ БЕРУ

Баубекова, Г.К., Бухаришина, Э.Т., Жумабаев, К.К. АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ АТЫНДАҒЫ КӨУ МЫСАЛЫНДА «МӘҢГІЛІК ЕЛ ЖАСТАРЫ-ИНДУСТРИЯҒА!» – «СЕРПН-2050» БАҒДАРЛАМА БОЙЫНША ОҚИТЫН СТУДЕНТТЕРГЕ ӘЛЕУМЕТТІК САУАЛНАМА3

Данильченко, Г.И., Зенченко, Я.И. ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ҒЫЛЫМДАРЫНДАҒЫ ГЕЙМИФИКАЦИЯ: САНДЫҚ ПЛАТФОРМАЛАР ҒЫЛЫМДЫ ҚАЛАЙ ҚЫЗЫҚТЫ ЕТЕДІ9

Есенгулова, К.З. ПЕДАГОГТАРДЫҢ КӘСІБИ КҮЙЗЕЛІСІНІҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ПРОФИЛАКТИКАСЫ17

Жарлыкасов, Б.Ж., Мауленов, Қ.С., Абдуллина, Д.М., Касымова, А.Г. ТАБИҒИ ҒЫЛЫМДАРДЫ ОҚЫТУДА AR/VR ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУ23

Кудрицкая, М.И., Копейкина, Л.Н., Михалькова, Н.М., Будилова, Е.М. ЖОҒАРЫ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН ОҚЫТУ - ДАРЫНДЫ БАЛАЛАРҒА АРНАЛҒАН МЕКТЕПТЕГІ ГИПЕРАКТИВТІ ОҚУШЫЛАРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ СТРАТЕГИЯЛАРЫ.....33

Морозова, Д.А. КРЕДИТТІК ЖҮЙЕ ЖАҒДАЙЫНДА ЖОО СТУДЕНТТЕРІНІҢ ОҚУ ҚЫЗМЕТІН ДАРАЛАНДЫРУДА ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ МҮМКІНДІКТЕРІ.....44

Самофалова, Н.С., Шенфельд, Э.И. 4 СЫНЫПТА ӘДЕБИ ОҚУ САБАҚТАРЫНДА ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ49

Сатубалдина, А. ЖОҒАРЫ БІЛІМ БЕРУ КОНТЕКСІНДЕГІ АРАЛАС ОҚЫТУДЫ ЗЕРТТЕУ: ҚИЫНДЫҚТАР, БЕЙІМДЕЛУ СТРАТЕГИЯЛАРЫ ЖӘНЕ ИНСТИТУЦИОНАЛДЫҚ ҚОЛДАУ56

Сатубалдина, А. СТУДЕНТТЕР АРАСЫНДА АКАДЕМИЯЛЫҚ АҒЫЛШЫН ТІЛІН ҮЙРЕНУГЕ ДЕГЕН КӨЗҚАРАС: АРАЛАС ОҚЫТУ ФОРМАТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ТӘЖІРИБЕ 67

Сергазина, С.М., Рахимбекова А.К., Пономаренко, О.В., Острецова, И.Б., Нурмуханбетова, Н.Н. ЖАҒАРТЫЛҒАН ОРТА БІЛІМ МАЗМҰНЫ АЯСЫНДА ХИМИЯ ПӘНІ БОЙЫНША ЗЕРТХАНАЛЫҚ ЖӘНЕ ПРАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫСТАРДЫ ОРЫНДАУ КЕЗІНДЕ ЗЕРТТЕУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУДЫҢ ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ75

Сергазина, С.М., Фролова, С.А., Пономаренко, О.В., Острецова, И.Б., Нурмуханбетова, Н.Н. ЭЛЕКТРОНДЫҚ ОҚУЛЫҚТАР ХИМИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДА ІС-ӘРЕКЕТКЕ БАҒЫТТАЛҒАН ТӘСІЛДІ ІСКЕ АСЫРУДЫҢ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ82

ГУМАНИТАРЛЫҚ ЖӘНЕ ӨНЕР ҒЫЛЫМДАРЫ

Исова, Э.А., Қайырғали, Д.А. АЛАШ ҚОЗҒАЛЫСЫНЫҢ ҚАЙРАТКЕРЛЕРІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ОЙЛАРЫ.....92

Мырзағалиева, К.М., Артықбай, И.Б. АЛАШ ЗИЯЛЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ-АҒАРТУ САЛСЫНДАҒЫ ИДЕЯЛАРЫ МЕН ҰСТАНЫМДАРЫ.....97

Оспанұлы, С., Мырзағалиева, К.М. АХМЕТ ЖАНТӨРИН.....102

Подкорытова, С.В., Медведевских, А.В. ҰЛЫ ОТАН СОҒЫСЫ ЖЫЛДАРЫНДА ОРАЛ ГУБЕРНИЯЛЫҚ ҚАЛАЛАРЫНДА ӘЛЕУМЕТТІК ҚАМСЫЗДАНДЫРУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ107

ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ҒЫЛЫМДАРЫ

Брагина, Т.М., Рулёва, М.М., Христинецкий, Д.В. ҚОСТАНАЙ ҚАЛАСЫ МЕН ОНЫҢ АЙНАЛАСЫН ҚЫСТАЙТЫН ҚҰСТАРДЫҢ 2025 ЖЫЛДЫҢ ӨТЕ ЖЫЛЫ ҚЫСЫ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ КӨРІНІСІ.....119

Пережогин, Ю.В., Бородулина, О.В., Аубакиров, Б.М. ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫНЫҢ СУ ӨСІМДІКТЕРІ125

Пережогин, Ю.В., Бородулина, О.В., Жоломанова, Д.К. ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫНЫҢ ЭФЕМЕРЛІ ӨСІМДЕРІ133

ӘЛЕУМЕТТІК ҒЫЛЫМДАР

<i>Байжанова, Л.А.-Н., Дамбаулова, Г.К., Иментаева, С.Г., Амантаева, Р.К.</i> КОРПОРАТИВТІК УНИВЕРСИТЕТ СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАСҚАРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ: ЭВОЛЮЦИЯ, МОДЕЛЬДЕР ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ТӘЖІРИБЕ.....	139
<i>Дамбаулова, Г.К., Ақан, С., Амантаева, А.Д., Молдағалиева, Н.Д.</i> ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕРДІҢ МАРКЕТИНГТІК КОММУНИКАЦИЯЛАРҒА ЖӘНЕ ТҰТЫНУШЫЛЫҚ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚҚА ӘСЕРІ: ЖҮЙЕЛІ ТАЛДАУ.....	146
<i>Дамбаулова, Г.К., Әлиева, Г.А., Амантаева, Р.К., Абдрахманова, А.Д.</i> САНКЦИЯДАН KEЙІНГІ ЖАҒДАЙДАҒЫ СТРАТЕГИЯЛЫҚ РЕНЕССАНС: «BEREKE BANK» АҚ ҮШІН КОРПОРАТИВТІК КЛИЕНТТЕРДІ ТАРТУ СТРАТЕГИЯСЫН ӨЗІРЛЕУ.....	152
<i>Нұрпейіс, С.Н., Баубекова, Г.К.</i> ҚАЗАҚСТАННЫҢ СЫРТҚЫ САЯСАТЫН ҚОҒАМДЫҚ ҚАБЫЛДАУДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ БАҚ РӨЛІ.....	159
АВТОРЛАРДЫҢ НАЗАРЫНА	168

СОДЕРЖАНИЕ

ОБРАЗОВАНИЕ

Баубекова, Г.К., Бухаришина, Э.Т., Жумабаев, К.К. СОЦИОЛОГИЧЕСКИЙ ОПРОС СТУДЕНТОВ, ОБУЧАЮЩИХСЯ ПО ПРОГРАММЕ «МӘНГІЛІК ЕЛ ЖАСТАРЫ-ИНДУСТРИЯҒА!» – «СЕРПІН-2050» НА ПРИМЕРЕ КРУ ИМ. АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ 3

Данильченко, Г.И., Зенченко, Я.И. ГЕЙМИФИКАЦИЯ В ЕСТЕСТВОЗНАНИИ: КАК ЦИФРОВЫЕ ПЛАТФОРМЫ ДЕЛАЮТ НАУКУ ИНТЕРЕСНОЙ..... 9

Есенгулова, К.З. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОФИЛАКТИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ВЫГОРАНИЯ ПЕДАГОГОВ..... 17

Жарлыкасов, Б.Ж., Мауленов, Қ.С., Абдуллина, Д. М., Касымова, А.Г. ПРИМЕНЕНИЕ AR/VR В ОБУЧЕНИИ ЕСТЕСТВЕННЫМ НАУКАМ.....23

Кудрицкая, М.И., Копейкина, Л.Н., Михалькова, Н.М., Будилова, Е.М. ОБУЧЕНИЕ СТАРШЕКЛАССНИКОВ – СТРАТЕГИИ РАБОТЫ С ГИПЕРАКТИВНЫМИ УЧАЩИМИСЯ В ШКОЛАХ ДЛЯ ОДАРЕННЫХ ДЕТЕЙ.....33

Морозова, Д.А. ВОЗМОЖНОСТИ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА ПРИ ИНДИВИДУАЛИЗАЦИИ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ ВУЗА ПРИ КРЕДИТНОЙ СИСТЕМЕ ОБУЧЕНИЯ.....44

Самофалова, Н.С., Шенфельд, Э.И. ФОРМИРОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ В 4 КЛАССЕ 49

Сатубалдина, А. ИССЛЕДОВАНИЕ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ: ВЫЗОВЫ, АДАПТИВНЫЕ СТРАТЕГИИ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНАЯ ПОДДЕРЖКА56

Сатубалдина, А. КАК СТУДЕНТЫ ВОСПРИНИМАЮТ ИЗУЧЕНИЕ АКАДЕМИЧЕСКОГО АНГЛИЙСКОГО В СМЕШАННОМ ОБУЧЕНИИ: ИССЛЕДОВАНИЕ В КАЗАХСТАНСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ..... 67

Сергазина, С.М., Рахимбекова, А.К., Пономаренко, О.В., Острецова, И.Б., Нурмуханбетова, Н.Н. НАУЧНО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ ПРИ ВЫПОЛНЕНИИ ЛАБОРАТОРНЫХ И ПРАКТИЧЕСКИХ РАБОТ ПО ХИМИИ В РАМКАХ ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ75

Сергазина, С.М., Фролова, С.А., Пономаренко, О.В., Острецова, И.Б., Нурмуханбетова, Н.Н. ЭЛЕКТРОННЫЕ УЧЕБНИКИ КАК СРЕДСТВО РЕАЛИЗАЦИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТНОГО ПОДХОДА В ОБУЧЕНИИ ХИМИИ.....82

ГУМАНИТАРНЫЕ НАУКИ И ИСКУССТВО

Исова, Э.А., Кайыргали, Д.А. ДЕЯТЕЛИ АЛАШСКОГО ДВИЖЕНИЯ И ИХ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ИДЕИ92

Мырзагалиева, К.М., Артыкбай, И.Б. ИДЕИ И ПОЗИЦИИ АЛАШСКОЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ В УЧЕБНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ СФЕРЕ.....97

Оспанулы, С., Мырзагалиева, К.М. АХМЕТ ЖАНТУРИН102

Подкорытова, С.В., Медведевских, А.В. ОРГАНИЗАЦИЯ СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В ПРОВИНЦИАЛЬНЫХ ГОРОДАХ ЗАУРАЛЬЯ В ПЕРИОД ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ.....107

ЕСТЕСТВЕННЫЕ НАУКИ

Брагина, Т.М., Рулёва, М.М., Христинецкий, Д.В. ЗИМУЮЩИЕ ПТИЦЫ ГОРОДА КОСТАНАЙ И ЕГО ОКРЕСТНОСТЕЙ В УСЛОВИЯХ АНОМАЛЬНО ТЕПЛОЙ ЗИМЫ 2025 ГОДА119

Пережогин, Ю.В., Бородулина, О.В., Аубакиров, Б.М. ВОДНЫЕ РАСТЕНИЯ КОСТАНАЙСКОЙ ОБЛАСТИ.....125

Пережогин, Ю.В., Бородулина, О.В., Жоломанова, Д.К. ЭФЕМЕРНЫЕ РАСТЕНИЯ КОСТАНАЙСКОЙ ОБЛАСТИ133

СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ

<i>Байжанова, Л.А.-Н., Дамбаулова, Г.К., Иментаева, С., Амантаева, Р.К.</i> КОРПОРАТИВНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ КАК ИНСТРУМЕНТ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ: ЭВОЛЮЦИЯ, МОДЕЛИ И ПРАКТИКА В КАЗАХСТАНЕ.....	139
<i>Дамбаулова, Г.К., Акан, С., Амантаева, Р.К., Молдагалиева, Н.Д.</i> ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ НА МАРКЕТИНГОВЫЕ КОММУНИКАЦИИ И ПОТРЕБИТЕЛЬСКОЕ ПОВЕДЕНИЕ: СИСТЕМНЫЙ АНАЛИЗ	146
<i>Дамбаулова, Г.К., Алиева, Г.А., Амантаева, Р.К., Абдрахманова, А.Д.</i> СТРАТЕГИЧЕСКИЙ РЕНЕССАНС В ПОСТСАНКЦИОННОМ ЛАНДШАФТЕ: РАЗРАБОТКА СТРАТЕГИИ ПРИВЛЕЧЕНИЯ КОРПОРАТИВНЫХ КЛИЕНТОВ ДЛЯ АО «ВЕРЕКЕ БАНК».....	152
<i>Нұрпейіс, С.Н., Баубекова, Г.К.</i> РОЛЬ СМИ В ФОРМИРОВАНИИ ОБЩЕСТВЕННОГО ВОСПРИЯТИЯ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ КАЗАХСТАНА.....	159
ИНФОРМАЦИЯ ДЛЯ АВТОРОВ.....	171

CONTENT

EDUCATION

Baubekova, G.K., Bukharshina, E.T., Zhumabayev K.K. SOCIOLOGICAL QUESTIONS OF STUDENTS STUDYING UNDER THE PROGRAM “MANGILIK EL ZHASTARY - INDUSTRIYAGA!” – “SERPIN-2050” USING THE EXAMPLE OF AKHMET BAYTURSYNULY KRU..... 3

Danilchenko, G.I., Zencheno, Ya.I. GAMIFICATION IN NATURAL SCIENCES: HOW DIGITAL PLATFORMS MAKE SCIENCE INTERESTING..... 9

Yesengulova, K.Z. PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PREVENTION OF PROFESSIONAL BURNOUT OF TEACHERS..... 17

Zharlykasov, B.Zh. Maulenov, K.S., Dana, A.M., Kassymova, A.G. APPLICATION OF AR/VR IN NATURAL SCIENCE TEACHING.....23

Kudritskaya, M.I., Kopeikina, L.N., Mikhalkova, N.M., Budilova, Y.M. TEACHING SENIOR SCHOOL STUDENTS - STRATEGIES FOR WORKING WITH HYPERACTIVE STUDENTS AT SCHOOLS FOR GIFTED CHILDREN.....33

Morozova, D.A. POSSIBILITIES OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN INDIVIDUALIZING UNIVERSITY STUDENTS’ LEARNING ACTIVITIES WITHIN THE CREDIT-BASED SYSTEM44

Samofalova, N.S., Schenfeld, E.I. FORMATION OF READING LITERACY DURING LITERARY READING LESSONS IN THE 4TH GRADE 49

Satubaldina, A. AN EXAMINATION OF BLENDED LEARNING IN THE CONTEXT OF HIGHER EDUCATION: CHALLENGES, ADAPTIVE STRATEGIES, AND INSTITUTIONAL SUPPORT56

Satubaldina, A. STUDENT PERCEPTIONS OF ACADEMIC ENGLISH LEARNING IN A BLENDED LEARNING ENVIRONMENT: KAZAKHSTANI UNIVERSITY-BASED CASE STUDY.....67

Sergazina, S.M., Rakhimbekova A.K., Ponomarenko, O.V., Ostretsova, I.B., Nurmukhanbetova, N.N. SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR DEVELOPING RESEARCH COMPETENCIES THROUGH CHEMISTRY LABORATORY AND PRACTICAL WORK WITHIN THE FRAMEWORK OF UPDATED SECONDARY EDUCATION CONTENT75

Sergazina, S.M., Frolova, S.A., Ponomarenko, O.V., Ostretsova, I.B., Nurmukhanbetova, N.N. ELECTRONIC TEXTBOOKS AS TOOLS OF IMPLEMENTING THE ACTIVITY-BASED APPROACH IN CHEMISTRY TEACHING82

HUMANITIES AND ARTS

Issova, E.A., Kaiyrgali, D.A. THE FIGURES OF THE ALASH MOVEMENT AND THEIR PEDAGOGICAL IDEAS.....92

Myrzagaliyeva, K.M., Artykbay, I.B. IDEAS AND POSITIONS OF ALASH INTELLECTUALS IN THE EDUCATIONAL SPHERE.....97

Ospanuly, S., Myrzagaliyeva, K.M. AKHMET ZHANTURIN.....102

Podkorytova, S.V., Medvedevskikh, A.V. ORGANIZATION OF SOCIAL MAINTENANCE IN THE PROVINCIAL TOWNS OF THE TRANS-URALS DURING THE GREAT PATRIOTIC WAR.....107

NATURAL SCIENCES

Bragina, T.M., Rulyova, M.M., Khristinetskiy, D.V. WINTERING BIRDS OF KOSTANAY AND ITS SURROUNDINGS IN THE ABNORMALLY WARM WINTER OF 2025119

Perezhogin, Yu.V., Borodulina, O.V., Aubakirov, B.M. AQUATIC PLANTS OF KOSTANAY REGION.....125

Perezhogin, Yu.V., Borodulina, O.V., Zholomanova, D.K. EPHEMERAL PLANTS OF KOSTANAY REGION133

SOCIAL SCIENCES

Baizhanova, L.A.-N., Dambaulova, G.K., Imentayeva, S.G., Amantayeva, R.K. CORPORATE UNIVERSITY AS A STRATEGIC MANAGEMENT TOOL: EVOLUTION, MODELS, AND PRACTICE IN KAZAKHSTAN139

Dambaulova, G.K., Akan, S., Amantayeva, A.D., Moldagaliyeva, N.D. THE INFLUENCE OF SOCIAL NETWORKS ON MARKETING COMMUNICATIONS AND CONSUMER BEHAVIOR: A SYSTEMATIC ANALYSIS146

Dambaulova, G.K., Aliyeva, G.A., Amantayeva, R.K., Abdrakhmanova, A.D. STRATEGIC RENAISSANCE IN A POST-SANCTIONS LANDSCAPE: DEVELOPING A CORPORATE CLIENT ACQUISITION STRATEGY FOR BEREKE BANK JSC152

Nurpeiis, S.N., Baubekova, G.K. THE ROLE OF MEDIA IN SHAPING PUBLIC PERCEPTION OF KAZAKHSTAN’S FOREIGN POLICY159

INFORMATION FOR AUTHORS174

Редактор, корректор: *А. Симонова*
Корректорлар: *Б. Сыздыкова, Т. Цай*
Компьютерлік беттеу: *С. Красикова, И. Милокумова*

Редактор, корректор: *А. Симонова*
Корректоры: *Б. Сыздыкова, Т. Цай*
Компьютерная верстка: *С. Красикова, И. Милокумова*

Басуға 08.07.2025 ж. берілді.
Пішімі 60x84/8. Көлемі 14,6 б.т.
Тапсырыс № 115

Подписано в печать 08.07.2025 г.
Формат 60x84/8. Объем 14,6 п.л.
Заказ № 115

Ахмте Байтұрсынұлы атындағы
Қостанай өңірлік университетіндегі
редакциялық-баспа бөлімінде басылған
Қостанай қ., Байтұрсынов к., 47

Отпечатано в редакционно-издательском отделе
Костанайского регионального университета
имени Ахмет Байтұрсынұлы
г. Костанай, ул. Байтұрсынова, 47